

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Romana Fialy a soudců JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., a JUDr. Pavla Vrchy v právní věci žalobkyně **Grandi Stazioni Česká republika, s.r.o.**, se sídlem v Praze 2, Žitná č. 1578/52, IČO: 27088715, zastoupené JUDr. Danielem Weinholdem, Ph.D., advokátem se sídlem v Praze 1, Na Florenci č. 2116/15, proti žalovaným **1) Správě železniční dopravní cesty, státní organizaci**, se sídlem v Praze 1, Dlážděná č. 1003/7, IČO: 70994234, zastoupené prof. JUDr. Janem Křížem, CSc., advokátem se sídlem v Praze 1, Rybná č. 678/9, a **2) Českým drahám, a.s.**, se sídlem v Praze 1, Nábřeží L. Svobody č. 1222, IČO: 70994226, zastoupené JUDr. Jaromírem Císařem, advokátem se sídlem v Praze 4, Hvězdova č. 1716/2, o určení vlastnictví, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 14 C 254/2016, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. října 2018, č. j. 15 Co 104/2018-340, t a k t o :

I. Dovolání žalobkyně **se zamítá.**

II. Žalobkyně **je povinna** zaplatit žalované 1) na náhradě nákladů dovolacího řízení 12.463,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám prof. JUDr. Jana Kříže, CSc., advokáta se sídlem v Praze 1, Rybná č. 678/9.

III. Žalobkyně **je povinna** zaplatit žalované 2) na náhradě nákladů dovolacího řízení 10.300,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. Jaromíra Císaře, advokáta se sídlem v Praze 4, Hvězdova č. 1716/2.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 26.10.2016 proti žalovaným 1) a 2) domáhala určení vlastnického práva žalované 2), eventuálně České

republiky, přičemž právo hospodařit s majetkem státu vykonává žalovaná 1), a to k pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město Praha, obec Praha, zapsanému na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, jehož součástí je budova č. p. 300 - Fantova budova. Uvedla, že „je stranou nájemní smlouvy uzavřené dne 17.12.2003 mezi žalovanou 2) a společností Grandi Stazioni S.p.A.“ s tím, že v důsledku postoupení práv a povinností z nájemní smlouvy byla od roku 2004 nájemkyní z nájemní smlouvy žalobkyně, že žalovaná 1) „vloží do sbírky listin obchodního rejstříku smlouvu o koupi části závodu uzavřenou dne 24.6.2016 mezi žalovanou 1) a žalovanou 2)“, na jejímž základě se „žalovaná 1) měla stát vlastnící budovy č. p. 300 (Fantovy budovy), která je součástí pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město Praha, obec Praha, zapsaného na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, a tudíž také pronajímatelkou podle nájemní smlouvy, a to zřejmě s účinností od 1.7.2016“, že však „smlouva o koupi části podniku je neplatná z důvodu neurčitosti ujednání o kupní ceně“, když „podle čl. VI. smlouvy o koupi části závodu je kupní cena za prodávanou část závodu určena jednak pevnou složkou ve výši 3.310.000.000,- Kč, jednak neurčitou složkou vyjádřenou pouze odkazem na budoucí znalecký posudek zmíněný v čl. 6.9 a 6.11 smlouvy o koupi části závodu“, přičemž „ohledně neurčité složky kupní ceny není jisté, v jaké výši ji bude žalovaná 1) povinna uhradit ani kdy ji bude povinna uhradit“, a tedy z důvodu nedostatečně určité ujednané kupní ceny a způsobu jejího určení ve smyslu § 2080 občanského zákoníku „je smlouva o koupi části závodu neplatná, resp. zdánlivá podle § 553 odst. 1 občanského zákoníku, a převod části závodu uskutečněný podle této smlouvy je tudíž nicotný ve smyslu § 554 občanského zákoníku“. Žalobkyně dále jednak zpochybňovala, zda kupní cena sjednaná v čl. 6.1 smlouvy o koupi části závodu je skutečně uvedena ve znaleckém posudku č. 172-03/2016 zpracovaném znaleckým ústavem – společností Pricewaterhouse – Coopers Česká republika, s.r.o.“, neboť „znalecký posudek není přílohou smlouvy o koupi části závodu“, a navíc podle žalobkyně „není jisté, zda tato kupní cena odpovídá hodnotě převáděné části závodu k pravděpodobnému dni účinnosti smlouvy, tj. ke dni 1.7.2016“, jelikož „datum vyhotovení znaleckého posudku velmi pravděpodobně předcházelo dni podpisu smlouvy o koupi části závodu, tj. 24.6.2016“, a tedy „není možné, aby znalecký posudek ocenil převáděnou část závodu k pozdějšímu datu 1.7.2016“, jednak namítala, že „čl. 6.9 až 6.11 smlouvy umožňují žalované 2), aby z titulu kupní ceny získala od žalované 1) další peněžitou částku“, přičemž „ze smlouvy ani není zřejmé, o jakou částku by se mělo jednat“, a to dle žalobkyně znamená, že žalovaná 2) „získala nedovolenou veřejnou podporu“ a předmětný soud může rozhodnout o neplatnosti smlouvy o koupi části závodu z důvodu jejího rozporu s právem veřejné podpory. Svůj naléhavý právní zájem na určovací žalobě ve smyslu § 80 o.s.ř. žalobkyně odůvodnila tím, že „neví a není schopna najisto postavit, kdo je vlastníkem budovy, a tedy pronajímatelem podle nájemní smlouvy“, a tedy že „neví, vůči komu má práva a povinnosti plynoucí z nájemní smlouvy“, neboť žalovaná 1) „uložila do sbírky listin pouze smlouvu o koupi části závodu bez příloh, tj. i bez přílohy č. 3 obsahující seznam nemovitých věcí náležejících k převáděné části závodu žalované 2)“, a tedy „nelze s jistotou určit, zda součástí prodeje závodu byla i budova č. p. 300 (Fantova budova)“. Žalobkyně proto formulovala žalobní petit formou eventuálního petitu.

Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 27.9.2017, č.j. 14 C 254/2016-266, zamítl jednak žalobu na určení vlastnického práva žalované 2) k pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město Praha, obec Praha, zapsanému na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, jehož součástí je budova č. p. 300 - Fantova budova (výrok I.), jednak žalobu na určení vlastnického práva České republiky k pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město

Praha, obec Praha, zapsanému na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, jehož součástí je budova č. p. 300 - Fantova budova, přičemž právo hospodařit s majetkem státu vykonává žalovaná 1) (výrok II.); současně rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit každé ze žalovaných na nákladech řízení částku 13.552,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Z hlediska skutkového stavu soud prvního stupně mimo jiné zjistil, že „žalobkyně byla od 31.5.2004 nájemkyní budovy č. p. 300 (stavba pro dopravu), která je součástí pozemku parc. č. 4354/1, a budovy bez čp/če (objekt občanské vybavenosti), která je součástí pozemku parc. č. 2314“, a to na základě „nájemní smlouvy uzavřené dne 17.12.2003 mezi žalovanou 2) jako pronajímatelkou a společností GRANDI STAZIONI S.p.A. jako původní nájemkyní, která veškerá práva a povinnosti postoupila na žalobkyni“, že „žalovaná 2) na základě smlouvy o koupi části závodu ze dne 24.6.2016 převedla na žalovanou 1) mimo jiné budovu č. p. 300 (stavba pro dopravu), která je součástí pozemku parc. č. 4354/1, a budovu bez čp/če (objekt občanské vybavenosti), která je součástí pozemku parc. č. 2314“, čímž zároveň „žalovaná 1) vstoupila do práv a povinností pronajímatele z nájemní smlouvy ze dne 17.12.2003 namísto žalované 2)“, a že „nájemní smlouva ke dni 16.10.2016 zanikla uplynutím doby nájmu“. Soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení a poté, co dovedl, že „aby byla projednána (mohla být) určovací žaloba, vyžaduje se, aby žalobkyni hrozila konkrétní újma na jejích právech“, že „naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo či právní vztah, na kterém je žalobce účasten, ohroženo, případně tam, kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým (viz R 6/2003, Cdon 1338/96)“, že „žalobce nebude mít naléhavý právní zájem na požadovaném určení zpravidla tam, kde lze žalovat na plnění (R 88/68, R 17/72, 21 Cdo 2553/2009)“, a že určovací žaloba „přichází na řadu v případech, kdy sice již objektivně došlo ke vzniku právní nejistoty, kdy ovšem ještě není možné žalovat na splnění povinnosti“, dospěl k závěru, že naléhavý právní zájem žalobkyně na požadovaném určení „jednoznačně dán není“, a to z důvodu, že žalobkyně „podala u Obvodního soudu pro Prahu 1 žalobu o zaplacení 776.503.099,99 Kč“, že „řízení je vedeno mezi stejnými účastníky (též proti ČR – Ministerstvu financí) pod sp. zn. 17 C 188/2006“, a tedy že „otázku vlastnictví budovy bude posuzovat Obvodní soud pro Prahu 1 jako předběžnou otázku v řízení na plnění“, dále z důvodu, že „žalovaná 1) je jako vlastnice budovy č. p. 300 na parc. č. 4354/1 kat. území Vinohrady na LV 7282 zapsána v katastru nemovitostí – veřejném seznamu, který má materiální publicitu“, přičemž „kupní smlouva byla posouzena katastrálním úřadem v rámci vkladového řízení a byla shledána řádným podkladem pro zápis vlastnického práva k budově ve prospěch žalované 1)“, a tedy že „žalobkyně má vycházet ze zápisu v katastru nemovitostí a neexistuje jediný důvod, proč by tak nemělo být“, že naléhavý právní zájem na určení právního vztahu by byl dán tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobkyně, nebo kde by se bez tohoto určení její právní postavení stalo nejistým, že však „prokazatelným vlastníkem budovy je žalovaná 1)“, a proto „postavení žalobkyně ve vztahu k potenciálním nárokům z nájemní smlouvy není nijak nejisté“, jelikož „je zřejmé, že své případné nároky má uplatňovat vůči žalované 1)“. Soud prvního stupně proto žalobu zamítl.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23.10.2018, č.j. 15 Co 104/2018-340, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně; současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Při svém rozhodování vyšel z toho, že určovací žaloba „je preventivního charakteru“ a že „pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení (33 Cdo 1734/2013)“, a shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že „žalobkyně

nemá na požadovaném určení naléhavý právní zájem“, jenž odůvodnil tím, že „žalobkyně vede proti žalovaným jiné řízení o zaplacení částky, v rámci kterého se bude řešit otázka vlastnictví předmětných nemovitostí jako předběžná otázka“, že vyřešení otázky vlastnictví předmětných nemovitostí „nemůže mít na právní postavení žalobkyně žádný vliv“, neboť „žalobkyně byla účastnicí nájemní smlouvy, a uplatňuje-li jakékoli nároky z tohoto nájemního vztahu, musí je uplatňovat vůči druhé smluvní straně“. Odvolací soud také uzavřel, že „žalobkyně není k podání této určovací žaloby ani aktivně věcně legitimována“, neboť věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má totiž ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se týká sporný vztah nebo sporné právo, přičemž dle odvolacího soudu žalobkyně „ani netvrdila, že je vlastnící předmětných nemovitostí“, a „není tedy účastnicí právního vztahu (vlastnictví nemovitostí), o něž v řízení jde“, a „otázka vlastnického práva se jejího právního postavení nijak nedotkne“.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání. Přípustnost dovolání shledává jednak v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, která doposud nebyla dovolacím soudem řešena, a to zda „může být naléhavý právní zájem na určení vlastnictví založen ohrožením postavení žalobkyně jako plátkyně DPH s ohledem na provedenou platbu DPH týkající se věci, k níž má být vlastnické právo určeno“, jednak v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe, a to zda „může být dán naléhavý právní zájem na určení právního vztahu u žalobkyně, která není účastnicí daného právního vztahu“, zda „může mít žalobkyně naléhavý právní zájem na určení vlastnického práva k nemovitosti, pokud by bylo rozhodnutí soudu o určovací žalobě podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí“, a zda „může soud své odůvodnění nedostatku naléhavého právního zájmu postavit na závěru o účinnosti (a tedy i platnosti) napadané smlouvy“. Žalobkyně namítá, že „naléhavý právní zájem na určení je dán skutečností, že již uhradila daň z přidané hodnoty ve výši 102.263.422,59 Kč z platby přijaté od žalované 1), která činila 565.684.353,46 Kč“, a že pokud by bylo s větším časovým odstupem zjištěno, že vlastníkem budovy je žalovaná 2), „musela by vrátit uhrazenou platbu žalované 1), avšak nemohla by již provést úpravu výše daně a uplatnit tak svůj potenciální nárok na vrácení daně z přidané hodnoty vůči správci daně s ohledem na běh lhůt“, že v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016 „může být rozhodnuto na základě jiných právních a skutkových okolností, než na základě těch, které se týkají vlastnického práva k budově“, a tudíž „má naléhavý právní zájem na požadovaném určení ve zdejších řízeních“. Dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že „není účastnicí právního vztahu (vlastnictví nemovitostí), o něž v řízení jde, a otázka vlastnického práva se jejího právního postavení nikterak nedotkne“, neboť má za to, že „vyřešení této otázky je rozhodující pro to, aby bylo najisto postaveno její postavení jakožto strany nájemní smlouvy“, tedy „kdo je onou druhou smluvní stranou, vůči které může uplatňovat své nároky založené nájemní smlouvou či s ní související“, a že se tak odvolací soud odchýlil od závěrů obsažených v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.11.2002, sp. zn. 29 Odo 535/2001, dle kterého „i osoba, která není účastníkem právního vztahu, může mít naléhavý právní zájem na určení takového právního vztahu“. Podle žalobkyně se odvolací soud také odchýlil od závěrů obsažených v konstantní judikatuře Nejvyššího soudu ČR, podle které „je naléhavý právní zájem dán také tehdy, má-li být rozhodnutí soudu o určovací žalobě podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí, který je v rozporu se skutečným právním stavem“, protože v případě, že by soud v projednávané věci rozhodl, že žalovaná 2) je vlastnící budovy, „stalo by se toto rozhodnutí podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí, neboť v současné době

(i v době zahájení řízení) je v katastru nemovitostí zapsána žalovaná 1) (resp. Česká republika)“. Závěrem žalobkyně odvolacímu soudu (i soudu prvního stupně) vytýká, že soudy postavily závěr o tom, že není dán její naléhavý právní zájem na požadovaném určení, na „materiální publicitě katastru nemovitostí, kde je jako vlastnice budovy zapsána žalovaná 1)“, a tedy „na závěru o účinnosti (a tedy i platnosti) smlouvy o koupi části závodu“, čímž se také odchýlily od závěrů vyslovených v rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR. Z uvedených důvodů proto navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná 1) navrhla dovolání žalobkyně odmítnout jako nepřijatelné, neboť v daném případě „určovací žaloba nemůže plnit funkci odstranění nejistoty žalobkyně v příslušném právním vztahu“, jednak když „žalobkyni nenáleží žádný právní vztah k nemovitosti, kdy její právo nájmu k vymezeným částem zaniklo k datu 16.10.2016“, jednak když žalobkyně dne 2.11.2016 „podala žalobu na plnění, na jejímž základě již běží před Obvodním soudem pro Prahu 1 soudní řízení o zaplacení pod sp. zn. 17 C 188/2016“, v němž „bude, resp. musí být otázka žalobkyní namítané údajné absolutní neplatnosti smlouvy o koupi části závodu ze dne 24.6.2016 a tím i otázka vlastnického práva k nemovitosti řešena jako otázka prejudiciální“.

Také žalovaná 2) navrhla dovolání žalobkyně odmítnout, případně zamítnout. Žalovaná 2) má za to, že odvolací soud své rozhodnutí na posouzení žalobkyní nastolené otázky týkající se daně z přidané hodnoty „nezaložil“, a tedy že „napadené rozhodnutí nezávisí na vyřešení této otázky“, k tomu navíc namítá, že „odůvodnění údajného naléhavého právního zájmu žalobkyně potenciálními daňovými důsledky je jednoznačně účelové“, neboť „žalobkyně podala určovací žalobu dříve, než obdržela od žalované 1) jakékoliv plnění“, a pokud se obává, že obdržela platbu od nesprávného subjektu, „nebylo její povinností ji přijmout“, dále uvádí, že se odvolací soud „vůbec nezabýval“ ani otázkou posouzení naléhavého právního zájmu ve vztahu k zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí, a proto tak tuto otázku „nemohl zodpovědět záporně“ a „odchýlit se od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu“, přičemž dle žalované 2) interpretace judikatury Nejvyššího soudu ČR předložená dovolatelkou „by vedla k závěru, že v případě žaloby na určení vlastnictví nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí je naléhavý právní zájem žalobce dán vždy“, a tato interpretace je „samozřejmě chybná“. Dovolatelce také vytýká jednak, že odkazuje-li na závěry odvolacího soudu k aktivní věcné legitimaci a vydává je za závěry k otázce naléhavého právního zájmu, „nesprávně zaměňuje otázku naléhavého právního zájmu a věcné legitimace k podání žaloby“, jednak, že rozhodnutí odvolacího soudu „se nijak nevyjadřuje ohledně účinnosti a platnosti smlouvy o koupi části závodu uzavřené dne 24.6.2016 mezi žalovanou 1) a žalovanou 2)“, že „se nevěnuje ani otázce zápisu vlastnictví k předmětné budově v katastru nemovitostí“, ale že odvolací soud došel k závěru, že žalobkyně nemá na požadovaném určení naléhavý právní zájem z důvodu, že „žalobkyně vede proti žalovaným jiné řízení o zaplacení, v rámci kterého se bude řešit otázka vlastnictví předmětné budovy jako předběžná otázka“, a „vyřešení této otázky v určovacím řízení nemůže mít na právní postavení žalobkyně žádný vliv“.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobkyně podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

Z hlediska skutkového stavu (správnost skutkových zjištění přezkumu odvolacího soudu nepodléhá) bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno, že na základě nájemní smlouvy uzavřené dne 17.12.2003 mezi žalovanou 2) a společností Grandi Stazioni S.p.A., jež následně postoupila práva a povinnosti z nájemní smlouvy na žalobkyni, byla žalobkyně nájemkyní mimo jiné budovy č. p. 300, která je součástí pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město Praha, obec Praha, zapsaného na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, že na základě smlouvy o koupi části závodu ze dne 24.6.2016 s účinností od 1.7.2016 žalovaná 2) převedla na žalovanou 1) mimo jiné budovu č. p. 300, která je součástí pozemku parc. č. 4354/1 v katastrálním území Vinohrady, okres Hlavní město Praha, obec Praha, zapsaného na LV č. 7282 vedeném Katastrálním úřadem pro hlavní město Prahu, že nájemní smlouva zanikla ke dni 16.10.2016 uplynutím doby nájmu, že žalobkyně se předmětnou žalobou domáhá určení vlastnického práva žalované 2), eventuálně České republiky, přičemž právo hospodařit s majetkem státu vykonává žalovaná 1), k předmětným nemovitostem, a to v závislosti na posouzení platnosti smlouvy o koupi části závodu ze dne 24.6.2016 uzavřené mezi žalovanou 2) jako prodávající a žalovanou 1) jako kupující, a dále že žalobkyně dne 2.11.2016 podala u Obvodního soudu pro Prahu 1 proti žalované 1), žalované 2) a ČR – Ministerstvu financí žalobu na plnění, a to zaplacení částek, jež odpovídají náhradovým nárokům vyplývajícím z nájemní smlouvy, a že řízení o této žalobě je vedeno u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016.

V posuzovaném případě tak bylo pro rozhodnutí soudů významné (mimo jiné) vyřešení právní otázky, zda má žalobkyně naléhavý právní zájem na určení vlastnického práva třetí osoby k předmětným nemovitostem, jestliže se další žalobou domáhá zaplacení nároků ze zaniklého nájemního vztahu, přičemž v rámci tohoto řízení, jež je vedeno mezi týmiž účastníky, předkládá soudu k řešení otázku vlastnictví předmětných nemovitostí jako otázku předběžnou. Protože posouzení této otázky procesního práva bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující) a protože nebyla v rozhodování odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, dospěl Nejvyšší soud ČR k závěru, že dovolání žalobkyně je podle ustanovení § 237 o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně není opodstatněné.

Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 o.s.ř.).

Podle ustálené judikatury soudů (kterou lze aplikovat i na právní úpravu účinnou od 1.1.2014) naléhavý právní zájem o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 [dříve písm. c)] o.s.ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti (srov. například rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.2.1971, sp. zn. 2 Cz 8/71, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 17, ročník 1972; náleží Ústavního soudu ze dne 20.6.1995, sp. zn. III. ÚS 17/95, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 35, ročník 1995, nebo stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1.11.2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05, uveřejněné ve Sbírce zákonů pod č. 477/2005 Sb.).

Určovací žaloba má preventivní povahu a má za účel poskytnout ochranu právnímu postavení žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva; není proto opodstatněna tam, kde právní poměr nebo právo již byly porušeny a kde proto je právním prostředkem ochrany právního vztahu nebo práva žaloba o plnění. Vyslovený předpoklad však nelze chápat všeobecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.3.1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. 21, ročník 1997; rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2006, sp. zn. 31 Cdo 1836/2005, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 53, ročník 2007, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2007, sp. zn. 21 Cdo 1207/2006).

Judikatura dovolacího soudu také dovodila, že naléhavý právní zájem na požadovaném určení bývá zpravidla dán tehdy, domáhá-li se žalobce určení, že je vlastníkem věci, nelze však vyloučit situace, kdy bude dán naléhavý právní zájem na určení, že vlastníkem věci je žalovaný (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.2.2001, sp. zn. 22 Cdo 1072/99; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2002, sp. zn. 22 Cdo 1377/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.1.2007, sp. zn. 30 Cdo 1571/2006).

Uvedené závěry však tvoří obecný rámeček, v němž se podmínka určovací žaloby - existence naléhavého právního zájmu - posuzuje individuálně podle konkrétních okolností případu. Platí proto, že judikaturou vyslovené závěry, zda v posuzovaných věcech byl naléhavý právní zájem na určovací žalobě shledán či nikoliv, nelze od skutkových poměrů toho kterého sporu oddělit.

Spatřuje-li tedy dovolatelka svůj naléhavý právní zájem na požadovaném určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem v tom, že požadovaným určením bude „najisto postaveno její postavení jakožto strany nájemní smlouvy“, zřejmě nebere náležitě v úvahu, že za situace, kdy nájemní vztah zanikl ke dni 16.10.2016 uplynutím doby nájmu, došlo již k porušení právního poměru z nájemní smlouvy, a tedy prevence v podobě určení

práva, a to určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem, jež měla dovolatelka v nájmu dle zaniklé nájemní smlouvy, ztrácí smysl a předmětná určovací žaloba nemůže v projednávané věci plnit preventivní funkci a předcházet tak dalším případným sporům, když navíc dovolatelka již náhradové nároky ze zaniklé nájemní smlouvy uplatňuje žalobou na plnění, a to v řízení o zaplacení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016 proti žalovaným 1) a 2) a dále proti České republice – Ministerstvu financí [z titulu zákonného ručení za závazky žalované 1)] taktéž eventuálním petitem, v němž také předkládá k řešení otázku platnosti sporné smlouvy o koupi části závodu jako otázku předběžnou. Dovolatelka se tak předmětnou určovací žalobou domáhá vyřešení otázky, která má význam pro již probíhající řízení o zaplacení vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016. Vzhledem k tomu, že se dovolatelka domáhá svých nároků ze zaniklého nájemního vztahu žalobou na plnění, neboť (oproti určovací žalobě) právě uložením povinnosti k plnění lze dosáhnout reparační porušení právního poměru, a že je zcela zřejmé, že předmětná určovací žaloba nemá sloužit k vytvoření „pevného právního základu“ pro právní vztahy mezi účastníky sporu tak, aby se předešlo případným sporům o plnění, dovolací soud souhlasí se závěry odvolacího soudu i soudu prvního stupně, že již (právě) z tohoto důvodu žalobkyni nesvědčí naléhavý právní zájem na požadovaném určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem.

Dovolací soud má za to, že za uvedených poměrů, navíc kdy žaloba na plnění má z hlediska posloupnosti žalobních nároků sloužících k ochraně práv obecně „přednost“ před určovací žalobou a vylučuje tak naléhavý právní zájem žalobkyně na určení vlastnického práva k předmětným nemovitostem, není ani její námitka o možných negativních daňových dopadech v důsledku provedené platby daně z přidané hodnoty z platby přijaté od žalované 1) způsobilá založit její naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Nutno také podotknout, že v řízení o žalobě na plnění se dovolatelka (eventuálním petitem) domáhá zaplacení náhradových nároků ze zaniklé nájemní smlouvy primárně po žalované 1), která tak ve prospěch dovolatelky učinila platbu, v souvislosti s níž dovolatelka nyní spojuje svůj naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

Ani námitka dovolatelky, že již sama skutečnost, že rozhodnutí soudu o určovací žalobě má být podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí, který je v rozporu se skutečným právním stavem, zakládá její naléhavý právní zájem na požadovaném určení, není způsobilá zpochybnit správnost závěru odvolacího soudu o absenci naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení. Judikatura soudů se ustálila na názoru, že lze mít za daný naléhavý právní zájem všude tam, kde rozhodnutí soudu bude podkladem pro zápis do katastru nemovitostí, stále však platí, že naléhavý právní zájem na určení, zda tu právo je či není, není dán tam, kde se lze domáhat plnění. Přestože je tedy možné provést změnu v zápisech vlastnických práv k nemovitostem na základě rozhodnutí o určovací žalobě, nelze bez dalšího pouze z tohoto faktu naléhavý právní zájem žalobce dovodit (k tomu srov. například názor vyjádřený ve stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 1.11.2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05, uveřejněném ve Sbírce zákonů pod č. 477/2005 Sb.). Nemá-li tedy dovolatelka v projednávané věci přímý zájem na změně zápisu v katastru nemovitostí ohledně předmětných nemovitostí (například aby byla sama zapsána jako vlastnice), ale jde jí o řešení neshod z právního poměru založeného smlouvou o nájmu, pak se za předpokladu, že se svých eventuálních nároků již může domáhat žalobou na plnění u soudu, což již dovolatelka učinila a v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016 se náhrady nároků ze zaniklé nájemní smlouvy domáhá, uplatní v plné míře zásada, že naléhavý právní zájem žalobce není dán tehdy, může-li žalovat na plnění.

Pokud dovolatelka dále odvolacímu soudu vytýká, že závěr o absenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení postavil v rozporu s judikaturou soudů na závěru o účinnosti (a tedy i platnosti) napadané smlouvy o koupi části závodu, zjevně přehlíží, že odvolací soud žalobu po věcné stránce nepřezkoumával, a tedy na posouzení této otázky rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá, neboť její posouzení nebylo již z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení pro rozhodnutí v projednávané věci významné (rozhodující), a proto ani její námitka není způsobilá zpochybnit správnost závěru odvolacího soudu o nedostatku naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení.

V soudní praxi nejsou pochybnosti o tom, že naléhavý právní zájem musí existovat u žalobce nejen v době podání žaloby, ale i v době, kdy soud vyhláší rozsudek. Naléhavý právní zájem na určení požadovaném ve smyslu ustanovení § 80 o.s.ř. zkoumá soud podle stavu ke dni vyhlášení rozsudku (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.1.2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.5.2014, sp. zn. 22 Cdo 612/2014). Dovolací soud také dospěl k závěru, na nějž správně poukazuje také odvolací soud v dovoláním napadeném rozsudku, a to že v případě, že ke dni vydání rozhodnutí o určovací žalobě ve smyslu § 80 o.s.ř. nemá žalobce na požadovaném určení naléhavý právní zájem, je to vždy důvodem k zamítnutí určovací žaloby (s tím, že žalobci nic nebrání v tom, aby žalobu znovu podal v době, kdy naléhavý právní zájem na takovém určení získá /změní-li se poměry, za nichž soud určovací žalobu zamítl). To platí i tehdy, probíhá-li v době rozhodování o určovací žalobě jiné řízení, jehož výsledek by mohl založit změnu poměrů co do úsudku o (ne)existenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení. Je tomu tak právě proto, že nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení na jedné straně činí žalobu nepřijatelnou (je typovým důvodem jejího zamítnutí), na druhé straně však takový výsledek řízení o určovací žalobě (její zamítnutí) nebrání jejímu podání v době, kdy žalobce naléhavý právní zájem na požadovaném určení mít bude (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.7.2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 107, ročník 2014).

Z uvedeného tak vyplývá, že i v případě, že by v řízení o zaplacení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 17 C 188/2016 nebyla otázka vlastnického práva k předmětným nemovitostem jako otázka předběžná vyřešena (jak tuto možnost žalobkyně uvádí ve svém dovolání a čímž také mimo jiné odůvodňuje naléhavý právní zájem na požadovaném určení), nepředstavuje zamítnutí určovací žaloby v projednávané věci z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení překážku věci pravomocně rozsouzené pro další případnou určovací žalobu, a tedy nic jí tak nebrání podat určovací žalobu opětovně, získá-li na požadovaném určení naléhavý právní zájem.

Vzhledem k tomu, že odvolací soud i soud prvního stupně správně zamítly žalobu na určení vlastnického práva již z důvodu absence naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení, nepovažuje dovolací soud za nezbytné zabývat se další námitkou dovolatelky směřující k závěru odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně v projednávané věci, neboť touto námitkou zaměňuje posouzení aktivní věcné legitimace žalobkyně v projednávané věci odvolacím soudem s posouzením jejího naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, a tedy ani nesouhlasem se závěrem odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace není schopna zpochybnit správnost závěru odvolacího

soudu o absenci jejího naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, a tedy zamítnutí žaloby již z tohoto důvodu.

Shledává-li dovolatelka z tohoto důvodu rozpor dovoláním napadeného rozsudku s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.11.2002, sp. zn. 29 Odo 535/2001, přehlídí navíc, že uvedené rozhodnutí na projednávanou věc skutkově ani právně nedopadá, jelikož dovolatelka má k dispozici a uplatňuje k ochraně svého tvrzeného práva žalobu na plnění.

Ve vztahu k této námitce dovolatelky dovolací soud dále považuje za nezbytné doplnit, že předpoklad úspěšnosti žaloby na určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není (určovací žaloby), spočívá nejen v tom, že na požadovaném určení je naléhavý právní zájem, ale také v tom, že účastníci mají věcnou legitimaci. Od naléhavého právního zájmu na požadovaném určení je tak třeba odlišovat věcnou legitimaci účastníků řízení. Věcnou legitimaci k určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.4.2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001, publikovaný v časopise Soudní judikatura pod č. 77, ročník 2002).

Z uvedeného tedy vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska žalobkyní uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno a ani dovolatelkou tvrzeno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o.s.ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř., neboť dovolání žalobkyně bylo zamítnuto a dovolatelka je proto povinna nahradit žalované 1) a žalované 2) účelně vynaložené náklady potřebné k bránění práva.

Při rozhodování o výši náhrady nákladů řízení dovolacího soud přihlédl k tomu, že výše odměny má být určena podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (§ 151 odst. 2 část věty první před středníkem o.s.ř.), neboť nejde o přiznání náhrady nákladů řízení podle ustanovení § 147 nebo 149 odst. 2 o.s.ř. a ani okolnosti případu v projednávané věci neodůvodňují, aby bylo postupováno podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (§ 151 odst. 2 část věty první za středníkem o.s.ř.). Vyhláška č. 484/2000 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), která upravovala sazby odměny advokáta stanovené paušálně pro řízení v jednom stupni, však byla nálezem Ústavního soudu ze dne 17.4.2013 č. 116/2013 Sb. dnem 7.5.2013 zrušena a dosud nebyla nahrazena jiným právním předpisem. Nejvyšší soud za této situace určil pro účely náhrady nákladů dovolacího řízení paušální sazbu odměny pro řízení v jednom stupni s přihlédnutím k povaze a okolnostem projednávané věci a ke složitosti (obtížnosti) právní služby poskytnuté advokátem ve výši 10.000,- Kč. Kromě této paušální sazby odměny advokáta vznikly žalované 1) i žalované 2) náklady spočívající v paušální částce náhrad ve výši 300,- Kč (srov. § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a vzhledem k tomu, že zástupce žalované 1) osvědčil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, náleží k nákladům řízení, které žalované 1) za dovolacího řízení vznikly, vedle odměny za zastupování advokátem a paušální částky náhrad výdajů rovněž náhrada za daň z přidané hodnoty (z odměny a náhrad) ve výši 2.163,- Kč; u žalované 2) náhrada za daň z přidané

hodnoty k nákladům řízení nepatří, neboť její zástupce neprokázal, že by byl plátcem této daně. Protože dovolání žalobkyně bylo zamítnuto, dovolací soud jí uložil, aby nahradila žalované 1) náklady dovolacího řízení v celkové výši 12.463,- Kč a žalované 2) náklady dovolacího řízení v celkové výši 10.300,- Kč k rukám advokátů, kteří žalované 1) a 2) v tomto řízení zastupovali (§ 149 odst. 1 o.s.ř.), a to do 3 dnů od právní moci rozsudku (§ 160 odst. 1 o.s.ř.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 27. 9. 2019

L. S.

JUDr. Roman Fiala v. r.
předseda senátu